

Grau d'Estudis Literaris

Treball de Fi de Grau

Curs 2022-2023

**LA NOVEL·LA GLOBAL COM A CREACIÓ D'IDENTITATS
TRANSCULTURALS. UN APROPAMENT A TRAVÉS
D'AMERICANAH (2013) DE CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE**

NOM DE L'ESTUDIANT: Vinyet Castells Calpe

NOM DEL TUTOR: Antoni Martí Monterde

Barcelona, 19 de juny de 2023

Declaració d'autoria

Amb aquest escrit declaro que soc l'autor/autora original d'aquest treball i que no he emprat per a la seva elaboració cap altra font, incloses fonts d'Internet i altres mitjans electrònics, a part de les indicades. En el treball he assenyalat com a tals totes les citacions, literals o de contingut, que procedeixen d'altres obres. Tinc coneixement que d'altra manera, i segons el que s'indica a l'article 18 del capítol 5 de les Normes reguladores de l'avaluació i de la qualificació dels aprenentatges de la UB, l'avaluació comporta la qualificació de "Suspens".

Barcelona, a 19 de juny de 2023

Signatura:

RESUM:

El propòsit d'aquest treball és analitzar el fenomen de la novel·la global (Global Novel), és a dir, poder identificar la seva definició dins del marc de la teoria literària contemporània. S'ha observat la gènesi del gènere novel·lesc per entendre la seva emergència i hegemonia dins del panorama. També s'han estudiat les últimes tendències de la circulació internacional de la literatura, com ara la World Literature, i també de les implicacions amb la globalització. Un cop introduït el tema, s'ha fet una síntesi de les diverses definicions sobre la novel·la global. La segona part del treball aborda la noció de transculturació, que s'ha entès com l'element definitori de la novel·la global, aplicat a l'obra *Americanah* (2013) de Chimamanda Ngozi Adichie.

Paraules clau: World Literature | Globalització | Transculturació | Novel·la global | *Americanah*.

ABSTRACT:

The aim of this paper is to analyze the Global Novel phenomena; in other words, to be able to identify its definition within the theoretical framework of contemporary literary theory. The novelesque genre's genesis has been observed to be able to understand its emergency and hegemony within the panorama. The late tendencies of international literary circulation approach, such as World Literature and globalization implications has also been studied. Once the topic has been introduced, a synthesis of the global novel definitions has been made. The second part of this paper has drawn near the transculturalism notion, which it has been understood as the Global Novel defining element, applied to Chimamanda Ngozi Adichie's work *Americanah* (2013).

Key words: World Literature | Globalization | Transculturalism | Global Novel | *Americanah*.

ÍNDEX

1.	L'IMPACTE DE LA GLOBALITZACIÓ A LA NOVEL·LA	5
1.1.	OBJECTIUS I METODOLOGIA.....	5
1.2.	LA POPULARITZACIÓ DEL GÈNERE NOVEL·LESC	6
1.3.	WORLD LITERATURE I LITERATURA UNIVERSAL	7
2.	LA NOVEL·LA GLOBAL	9
2.1.	DATACIÓ DE LA GLOBALITZACIÓ.....	9
2.2.	DEFINICIONS DE LA NOVEL·LA GLOBAL.....	10
2.3.	SÍNTESI.....	12
3.	IDENTITATS EN <i>AMERICANAH</i>: ALTERITAT I MULTIPLICITATS.....	14
3.1.	MÉS D'UNA IDENTITAT: LA POSSIBILITAT AFEGIDA	14
3.2.	CONSCIÈNCIA CRÍTICA DE L'ALTERITAT.....	15
3.3.	LA HIBRIDACIÓ, UNA SOLUCIÓ?.....	17
4.	TRANSCULTURACIÓ I NOVEL·LA GLOBAL EN <i>AMERICANAH</i>.....	18
4.1.	CAP A LA TRANSCULTURACIÓ.....	18
4.2.	CASOS DE TRANSCULTURACIÓ EN <i>AMERICANAH</i>	18
4.3.	CRÍTiques A LA TRANSCULTURACIÓ	21
4.4.	RESOLUCIÓ FINAL IDENTITÀRIA A <i>AMERICANAH</i> : UNA NOVEL·LA GLOBAL?.....	22
	CONCLUSIONS	24
	BIBLIOGRAFIA.....	27

1. L'IMPACTE DE LA GLOBALITZACIÓ A LA NOVEL·LA

1.1. Objectius i metodologia

L'hegemonia de la globalització del segle XXI ha modificat la manera de relacionar-se entre els individus i el seu pensament; de retruc també ha canviat l'epistemologia del saber. Els processos de globalització s'infiltra com una posició de feina a una empresa multinacional, un tatuatge d'un avió a la pell o en la mateixa manera d'escriure i llegir: així doncs, el camp literari també es veu afectat per les dinàmiques dels processos de globalització. En la literatura no només s'obre un mapa de literatures classificades per països com identitats consumibles, sinó que es posa sobre la taula la qüestió del mateix estatut literari, què és literatura universal en un món globalitzat. Allò que és universal planteja un repte complexíssim en el qual la teoria de la literatura, amb més força des del segle XIX, hi dedica tots els seus esforços i investigacions.

L'objectiu d'aquesta recerca és estudiar com l'escriptura de la novel·la es veu afectada fins a crear models literaris globals, l'anomenada "novel·la global" (Global Novel). S'ha fixat concretament en què vol dir una novel·la global i com es defineix respecte a altres novel·les. Precisament es vol posar l'interès en la definició de la novel·la global, estudiada per alguns teòrics contemporanis, per entendre què defineix aquest caràcter, que es presenta confús, ja que aquest darrer terme és relativament nou i no té una forta base teòrica al darrere. Per fer-ho, es parlarà de la noció de transculturació a través dels estudis culturals com a un dels trets definitoris i s'aplicarà a un cas concret, que és el de l'obra *Americanah* (2013) de Chimamanda Ngozi Adichie, que va ser definida per Adam Kirsch (2016) com a novel·la global en el seu assaig. Durant tota l'obra, que tracta de la identitat d'Ifemelu, una jove nigeriana que va viure en els Estats Units durant uns anys, es dibuixa aquesta ambivalència de les identitats culturals, entre ser africana i ser americana en un món racista.

S'assenyala la importància d'*Americanah* com a representant d'un "new discourse in the emerging dialogue about the importance of borders on a global scale, as well as depicting the exploration of hybrid identities and diasporic experiences across national boundaries." (Nwanyanwu, 2017, p. 388). El propòsit d'indagar sobre aquesta nova perspectiva literària fa que aquest treball s'inscriu a l'objectiu "Educació de qualitat" (4) dins de la llista dels Objectius pel Desenvolupament Sostenible (ODS).

1.2. La popularització del gènere novel·lesc

Per parlar del fenomen de la novel·la global cal veure com es va arribar a popularitzar a Occident el gènere novel·lesc fins a assolir l'estatut actual. Siskind (2010) sostenia que la novel·la es va globalitzar amb l'expansió històrica cap a les perifèries gràcies a l'empresa colonial i postcolonial d'Occident al segle XIX. Suposava un intercanvi simbòlic i material que duia una contradicció en el seu si: el vincle econòmic i cultural amb Europa però alhora el seu desig d'autonomia. Gràcies a la necessitat de la pràctica cultural que suposava la narració i a l'hegemonia global de l'Europa moderna burgesa i la reproducció dels patrons colonials, postcolonials i neocolonials, Siskind sostenia que la novel·la va aconseguir ser la forma estètica universal de modernitat (Siskind, 2010, p. 340).

Aleshores es va establir una organització de producció, recepció i traducció de novel·les que sistematitzava aquest gènere literari, i a causa d'això es va poder globalitzar. Però Siskind alertà que la recepció de la perifèria no és genuïnament passiva, sinó que funciona a base de consens: “that is why I mention notions of “importation”, “translation” and “adaptation” instead of thinking only in terms of “imitation”, “implantation”, or “imposition” (Siskind, 2010, p. 341). D'aquesta manera, assenyala que la universalització de la novel·la va ser duta a terme per agents del centre com de la perifèria. Per tant, no era correcte fer una simple operació de substitució de les formes colonials pels processos de dinamització. Per ell el gir consistia en el fet que en la globalització les perifèries del món tenien un afany per la modernització cultural representada a les novel·les, mentre que al XIX hi havia una amenaça neocolonial (Siskind, 2010, p. 342).

Més enllà d'aquest fenomen, també es donà que es van narrativitzar aquests processos d'assimilació i extensió de la novel·la; en altres paraules: es van posar en circulació “effective accounts of the global reach of the bourgeoisie in terms of the production and reproduction of discourses of universal adventure, exploration and colonial profit” (Siskind, 2010, 343). Siskind assenyala Jules Verne com un dels seus impulsors, ja que novel·litzava el globus d'una forma força panoràmica, l'experiència global. Però no només consisteix en aquest fet, sinó que el proposà com a un escriptor que va sobrepassar el colonialisme: teoritzava sobre com Verne explora l'aventura i envia a llocs de dins de la terra (*Voyage au centre de la terre*, 1864) i fora (*De la terre à la lune*,

1865). Per tant, es veu com en la novel·la de Verne es feia la recepció d'aquesta ideologia latent de l'espai global, entès com la "universal freedom" (Siskind, 2010, p. 343). Per Siskind cal tenir en compte aquests discursos no només com a formes de globalització, sinó també com a condicions de possibilitat de la burgesia europea (Siskind, 2010, p. 343).

1.3. World Literature i literatura universal

Ara bé, és important parlar del panorama de la teoria literària, ja que al segle XIX va arribar un moment en què la idea de l'existència d'un cànon de la literatura universal (Weltliteratur) es va començar a debatre, més enllà de la popularització de la novel·la. Mentre que la Weltliteratur del segle XIX s'entendria com un fenomen textual, del valor literari, Jorge J. Locane (2019) deia que la World Literature del segle XXI no seria de la mateixa natura que l'esmentat anteriorment, sinó un fenomen de procedència ideològica, per part dels interessos d'un sector (Locane, 2019, p. 303).

Locane reformulava les proposicions d'Achugar quan deia que els fluxos de circulació de la globalització —fent que s'interpretés pel marc global— beneficiava certs grups socials (Locane, 2019, 303). Val a dir que es fa palès amb el mateix nom del concepte, World Literature, que l'idioma anglès ha guanyat pes en les dinàmiques internacionals literàries, i això prové clarament com a resultat d'una forta globalització mundial, regnada per aquest idioma. La migració i el flux d'idees no és una novetat, sentenciava Locane (2019). El que sí que canviava era l'escenari geopolític on se situava, que ell mateix el definia com a «radicalment diferent». Justament els agents de poder que governaven amb l'agenda liberal fan que la World Literature sigui un fenomen ben específic de la nostra era, amb exercici de violència simbòlica. El retrat de la relació de l'individu amb el món global es torna complex quan s'assumeix una pressuposada igualtat.

Els últims estudis assenyalen la World Literature com una categoria que engloba diverses teories sobre la circulació literària internacional. Les catalanes Diana Roig-Sanz i Neus Rotger (2022) pensen la noció la globalitat com una premissa epistemològica (Roig-Sanz i Rotger, 2022, p. 4). Des del seu criteri, la globalització és un fenomen cultural i una disciplina acadèmica que està sent progressivament institucionalitzada. Per

elles, la globalitat seria “a way of rethinking literary, translation, and film history, as it recognizes the heritage of transnational history and postcolonial literatura, as well as the varied attempts to engage in comparative approaches and other terms such as cultural transfer, cosmopolitan and world.” (Roig-Sanz i Rotger, p. 4). Apunten també que són termes confusos, ja que són conceptes molt complexos, amb moltes capes. No seria només que la literatura circuli cap a les perifèries, sinó que “they circulate in multiple directions and develop as they mirror, compete with, or ignore each other” (Roig-Sanz i Rotger, 2022, p. 4).

Emily Apter (2013) llegia el fenomen de la World Literature com un perill de l'equivalència cultural i la substitució: les diferències ètniques com a nínxols de mercat. Aleshores es donarien les idees preestablertes d'un país, com un simple souvenir. Aquestes idees són, en definitiva, problemàtiques, ja que s'apunta a la intercanviabilitat rebaixant el que fa específic a una obra. Borja Bagunyà (2021) també hi feia referència, al·legant que quan la literatura esdevé global, ha acabat convertint l'alteritat en mercaderia; en altres paraules, «aquest nou globalisme, essencialment, representa una desfeta de l'internacionalisme literari en favor d'un globalisme rebollit». (Bagunyà, 2021, p. 20). Aleshores el valor literari es verificaria a través dels recomptes mercantils, com Tim Parks (2010) explicava, la mundialització de la literatura era conseqüència de la globalització accelerada. Parks mostrava la contra cara d'aquesta proposta: els autors dels Estats Units, pel seu poder, tindrien molta més circulació que els autors europeus, africans, asiàtics o sud-americans. No només en qüestions de quantitat, sinó inclús del sol fet d'existència: un autor arribava inclús al seu propi país d'origen si havia estat traduït en una de les grans potències.

Pierre Bordieu (1990) en uns termes més teòrics que Parks, explicava que el sentit i la funció d'una obra estrangera està determinat pel camp de recepció i el d'origen, a través d'una operació de selecció i marcat pel camp d'origen i una lectura pel de recepció (Bordieu, 1990, p. 162). Aleshores deia que esdevenia fonamental mirar quines lògiques s'amaguen darrere d'aquests agents: d'una banda, el francès pensa que la coberta ja és una imposició simbòlica (Bordieu, 1990, p. 65). També assenyalava com els autors estrangers eren utilitzats amb finalitats instrumentistes molt reprovables. Bordieu es mostrava escèptic quan pensava el mecenatge, ja que podia suposar una restricció per a l'intel·lectual.

2. LA NOVEL·LA GLOBAL

2.1. Datació de la globalització

Abans de parlar de la novel·la global, cal establir els paràmetres de l'adjectiu global, ja que és un element constituent d'aquest concepte que es pretén abordar. Seguint Mario Siskind (2010), citava Kant quan deia que la globalització «és una operació altament ideològica que consisteix a naturalitzar un universal assumit de raó que és en realitat una universalització d'una particularitat cultural de la burgesia» (Siskind, 2010, p. 336). Per tant, la globalització no esdevé un procés natural, sinó unes voluntats darrere de la classe burgesa. Deia també que la globalització esdevenia el *pharmakon* derridià (Siskind, 2010, p. 342): condició de possibilitat i impossibilitat de la modernitat i de la novel·la en relació amb l'universal. La globalització són uns processos molt difícils d'abordar, ja que es presenten amb molta complexitat. Amb el que Siskind treballava era que la globalització i la seva dimensió transnacional no deixava de ser la burgesificació del món (Siskind, 2010, p. 345), explicada anteriorment en la conquesta d'aquesta classe.

A banda, saber quan es va començar a utilitzar aquest terme per primera vegada, per tal d'establir una cronologia, també és una tasca complexa. Primer de tot i a trets generals, Israel Nico (2004) deia que s'havia de tenir en compte com a fenomen de la modernitat, de la història del món com a procés de globalització. Ara bé, si es vol precisar, Nico deia que el terme en si va emergir a la dècada dels cinquanta, com a oposició al fet que és local, “during the onset of the cold war and of many “third world” national liberation struggles, both of which the current era of globalization has supposedly superseded” (Nico, 2004, p. 3). Nico deia que pels economistes i els estudiosos de les ciències socials la fórmula més acceptada és que la globalització va emergir després de 1989 amb la caiguda del mur de Berlín i la posterior caiguda de la Unió Soviètica el 1991, amb l'auge de l'hegemonia dels Estats Units (Nico, 2004, p. 2). D'aquesta manera Nico deia que amb aquesta datació s'entenia com un procés en el qual la sobirania de les nacions ha minvat i s'acceleren els intercanvis arreu del món.

Romain Lecler (2019) també seguia aquesta proposta quan apuntava que Marx parlava de la «globalització del capitalisme», s'apunta que va ser a la dècada de 1980 quan es va començar a utilitzar per part de les grans empreses amb la finalitat de dir com el capital era internacionalitzat, «to encourage investments abroad» o ara expressions com

«the world is our audience» (Lecler, 2019, p. 359). Aquest concepte, doncs, va esdevenir amb el temps intercanviable en el significat d'altres contextos de circulació. Ara bé, Lecler considerà que l'especificitat de la migració de la globalització contemporània són els vincles de les persones migrants amb casa seva. Algunes de les últimes tendències dels investigadors és pensar en termes de «transmigració» en lloc de «migració», «emigració» o «immigració». És a dir, les seves identitats depenen de més d'un país. Afirmà com els fluxos representen els «processos de dominació econòmica, política i simbòlica». Paradoxalment, aquestes corporacions estaven recolzades per les polítiques nacionals i les institucions públiques. Assenyalà l'emergència de la «classe transnacional capitalista», provinents de les mateixes elits universitàries, amb un esperit cosmopolita similar (Lecler, 2019, p. 371). Parlava d'un grup d'individus privilegiats que es beneficia d'un capital internacional acumulat a escala nacional, que també es reflecteix en una «globalization of the poor». El teòric resolvia que, en realitat, el terme 'globalització' és nou i és emprat anacrònicament en els segles anteriors, ja que l'han configurat unes condicions diferents.

Un cop identificat aquest context, sorgeix la qüestió de l'essència, de com es determina què és la novel·la global, que esdevé principalment l'objecte d'estudi d'aquest treball, ja que és un terme encara dubtós. Per dur a terme l'estudi, atendrem a diverses definicions que els teòrics han proposat. Entrant en matèria de teoria literària, ja s'ha vist com Siskind apuntava que la globalització de la forma novel·lesca era un producte de la burgesia. Ara bé, no s'ha de confondre la popularització de la forma amb el concepte novel·la global, ni tampoc tractar temes contemporanis emmarcats dins del consens de la globalització. Cal entendre la novel·la global com una manera d'escriptura nova, producte dels últims temps (de les últimes dècades). S'ha de tenir en compte, doncs, que la novel·la global s'inscriu en els estudis literaris globals i en aquesta circulació que els entesos anomenen World Literature. Per tant, la novel·la global s'inscriu en aquestes bases epistemològiques del saber, ja que la forma novel·lesca no deixa de ser una concreció d'aquesta teoria.

2.2. Definicions de la novel·la global

El nord-americà Adam Kirsch (2016) proposava que la novel·la global “exists, not as a genre separated from and opposed to other kinds of fiction, but as a perspective

that governs the interpretation of experience” (Kirsch, 2016, p. 12). Per tant, un primer apunt és que no és gènere separat d’altres gèneres de ficció, sinó que va més enllà de la classificació genèrica: un punt de vista que condiciona l’experiència. Amb això es podria estar d’acord, ja que la novel·la global no és un gènere nou d’unes característiques comunes, com sí que es podria entendre el gènere policíac o romàntic, sinó que no tenen trets en comú. Aleshores, està assenyalant una forma de teoria literària basada en l’escriptura de l’autor que es pot tematitzar en les obres que escrigui, però això no fa que deixi d’escriure en un gènere o n’hibridi.

Kirsch aclaria que aquesta forma que no es tematitza en una especificitat formal, sinó que ha de ser entesa pel pensament: “not through the abolition of place, but as a theme by which place is mediated. Life lived *here* is experienced in its profound and often unsettling connections with life lived elsewhere, and everywhere” (Kirsch, 2016, p. 12). D’aquesta manera, la localització és important a la novel·la global, no com a estatus social, sinó com a desplaçament precisament de la idea burgesa. Kirsch reincideix en la idea de la novel·la global de no ser un gènere unitari: les novel·les tenen pocs trets formals en comú. Per ell la novel·la global ensenya els problemes de la humanitat (2016):

It can describe a way of life common to people in many places, emphasizing the interchangeability of urban life in the twenty-first century; or it can be one that emphasizes the importance of differences, and the difficulty of communicating across borders. It can deal with traditional markers like appearance and behavior or with elusive cosmic intuitions that seem to transcend place. (p. 25)

Apuntava que la novel·la global no només tractava la “contemporary experience” sinó també la “contemporary imagination”, que vindrien a ser totes les qüestions derivades dels processos de globalització i d’altres epistemes, enteses les persones com a “ciutadanes del món”: “individual lives are now lived and conceived under the sign of the whole globe”. (Kirsch, 2016, p. 25). Els problemes d’homogeneïtzació surten com a contrapartida d’aquesta nova proposta. Però per Kirsch no és estrictament incapacitant, sinó un repte productiu: els novel·listes d’aquesta concepció per ell no són pas innocents de la globalització, sinó que utilitzen la seva posició per explorar (Kirsch, 2016, p. 24).

Marta Puxan-Oliva (2022) també recollia en una coautoria juntament amb Neus Rotger una definició de novel·la global del 2021, “a diverse contemporary genre that deliberately assumes a global approach through concerns such as cosmopolitanism,

global violence, hyperconnectivity, new affects, translation and multilingualism, and the planetary.” (Rotger i Puxan-Oliva, 2021, p. 43). Per tant, el que proposaven era un gènere divers que assumís temes de l’imaginari global, en la mateixa línia de Kirsch (2016). Posaven exemples de reptes contemporanis com a temes de l’epistemologia moderna. D’altra banda, Puxan-Oliva seguia amb el seu discurs al·legant que provenen tradicions molt diverses, i quant a la forma proposava la polifonia com a una de les tècniques que permetien accedir a aquest imaginari global. D’aquesta manera, dos o més personatges presenten la situació i s’aborda amb més informació que un únic punt de vista canònic i universalista. Puxan-Oliva també parlava d’altres recursos i préstecs (2022):

These novels elaborate global concerns through experimenting with narrative form, building on narrative techniques such as multi-strand plot, polyphony and generic spaces, and borrowing from genres such as science fiction, the realist novel, and crime fiction. Through these narratives, they build global imageries and participate in global discourses. (p. 43)

2.3. Síntesi

Per tant, el que tenen en comú aquestes definicions és la novel·la global no com una identificació formal, sinó com una proposta d’escriptura que interpel·la l’imaginari col·lectiu. És una visió de l’experiència que és conscient de ser influenciada pel context de la globalització, que s’entén no només com a una reducció de circulació i homogeneïtzació del pensament, sinó la novel·la global com a una forma de resposta. Ateses les definicions anteriors, molt fructíferes, però encara no sintetitzades, s’ha considerat que la novel·la global encara no gaudeix d’una noció satisfactòriament descriptiva. S’ha de dir que és un terme molt recent en l’eix cronològic on se situa aquesta recerca i tot i la proliferació d’estudis, encara queda via per l’assentament acadèmic.

D’altra banda, tampoc es pot pensar que la novel·la global sigui la tensió entre el que és global i el que és local, ja que són uns termes molt ambigus i poc precisos. A banda, altres novel·listes d’altres èpoques també han treballat aquests dos eixos. A més, els últims segles ja s’han encaminat cap a una globalització: són les novel·les de viatges del XX una novel·la global. S’haurien de concretar totes les qüestions plantejades anteriorment per poder-ho afirmar. Tampoc és que una obra sigui global perquè estigui escrita en anglès, ja que es poden dir novel·les globals aquelles escrites en llengües no

angleses, llengües amb molt pocs parlants. Fent una síntesi acadèmica partint de l'imaginari de Kirsch (2016) i la polifonia de Buxan-Oliva (2022), es podria extreure que la novel·la global és la condició d'una manera de pensar la novel·la a partir de la globalització del segle XXI, la concreció de l'acceleració del procés de la literatura mundial en el gènere novel·lístic, en què l'imaginari global afecta les identitats: ja no es poden definir per si soles, sinó sempre en contacte i contrast d'altres influxos. És una alteritat constitutiva, no com a complementària sinó com a part del mateix subjecte, d'una identitat líquida. Aquest impacte de l'alteritat es transforma en una transculturació amb un impacte palpable en el subjecte. No totes les novel·les escrites en l'actualitat es poden considerar d'aquesta categoria.

S'ha posat èmfasi en la qüestió de la identitat, ja que es pot fer palès com els individus tenen dificultats en trobar la seva essència, i sempre es recorre a una altra identitat, com és el cas d'*Atrapa la llebre* (2018) de Lana Bastašić i *Klara i el sol* (2019) de Kazuo Ishiguro. Quan s'anomena identitat, es vol fer una referència a una alteritat; no necessàriament ha de ser una altra persona, també poden ser abstraccions o conceptes, idees, com és el cas de la intel·ligència artificial en Ishiguro. Amb la novel·la global es veu, doncs, com la circulació internacional —entesa com a altre, no com a mapa de països— es fa patent dins d'unes mateixes lògiques regionals, però no com a tensió, sinó com a constitució, de la marca de transculturació en el subjecte. És clau parlar de transculturació en l'estudi del comparatisme en l'actualitat, ja que cada influx té unes conseqüències, afecta l'altre.

3. IDENTITATS EN *AMERICANAH*: ALTERITAT I MULTIPLICITATS

En aquesta segona part, s'abordarà la novel·la global aplicada a un cas pràctic: Adam Kirsch (2016) seleccionava *Americanah* (2013) de Chimamanda Ngozi Adichie com a part del seu corpus d'obres¹ per defensar l'existència de la novel·la global, que ell considerava un «new genre». El llibre d'Adichie relata la vida durant vint anys d'Ifemelu, una jove nigeriana que es trasllada a viure als Estats Units per realitzar els seus estudis universitaris, essent una persona migrant de primera generació provinent d'un país postcolonial. Per analitzar *Americanah* (2013) en el context de la novel·la global, es farà referència a la noció de temporalitat (la migració com a fase temporal) que Kirsch proposava, i vista la seva refutació, es passarà a parlar de la que es considera autènticament pròpia que és la de «transculturació», tot desenvolupant la nova definició plantejada sobre la novel·la global.

3.1. Més d'una identitat: la possibilitat afegida

Kirsch destacava com a tret distintiu de la novel·la global el fet que Amèrica no era una destinació final per a Ifemelu (Kirsch, 2016, 62); considerava que això la diferenciava dels altres *migration bildungsroman*, aquesta temporalitat líquida de la contemporaneïtat, que no era naïf, sinó una 'possibilitat afegida' i, per tant, constitutòria del subjecte. En aquest sentit, deia que seria més indicat referir-s'hi com una novel·la de migració que d'immigració (Kirsch, 2016, p. 61):

Globalization has brought with it the possibility of a new kind of life across borders, in which Americanness is not a replacement for one's original identity, but an added possibility in a repertoire of self-definitions.

Afegia que “because they often come from post-colonial countries where English is already spoken, they don't have to sacrifice their native language” (Kirsch, 2016, p. 62). S'ha de dir que aquesta multiplicitat d'identitats és palpable, però no es comparteix la idea que sigui tan sols una “possibilitat afegida”, que aporti una visió privilegiada. Si s'assoleix un pensament crític per la identitat híbrida, és precisament perquè la

¹ També incloïa a la seva llista (2016) les obres *Snow* d'Orhan Pamuk, *IQ84* de Haruki Murakami, *The Reluctant Fundamentalist* de Mohsin Hamid, *Oryx and Crake* de Margaret Atwood, *The Possibility of an Island* de Houellebecq i les novel·les de Nàpols d'Elena Ferrante.

globalització ha portat a aquesta transculturació, a vegades més positiva i voluntària, però d'altres més forçada,² com el cas d'Ifemelu. El que, en definitiva, s'intenta argumentar en aquest estudi és la rellevància de la noció de transculturació entesa com a constitució de la novel·la global, aquesta hibridació d'identitats.

És precisament aquesta tensió dialògica que se soluciona en hibridació el que tematitza aquesta xarxa de relacions internacionals que van començar a proliferar segles enrere. A més, si es compara amb altres novel·les que es poden pensar com a novel·les globals, no es dona sempre la fase temporal. Per exemplificar aquesta òptica conscient i crítica constant en tota la novel·la, només cal citar l'inici de la novel·la, en què Ifemelu expressava les olors d'algunes de les ciutats principals de la costa est dels Estats Units:

Princeton, in the summer, smelled of nothing, and although Ifemelu liked the tranquil greenness of the many trees, the clean streets and stately homes, the delicately overpriced shops smell, that most appealed to her, perhaps because the other American cities she knew well had all smelled distinctly. Philadelphia had the musty scent of history. New Haven smelled of neglect. Baltimore smelled of brine, and Brooklyn of sun-warmed garbage. But Princeton had no smell. She liked taking deep breaths here. (Adichie, 2014, p. 3)

3.2. Consciència crítica de l'alteritat

La consciència crítica que esmentava Kirsch com a tret de la novel·la global es pot veure amb Ifemelu, que en tot moment redactava entrades al bloc que editava sobre el racisme dels blancs cap a les persones negres anomenat *Raceteenth or Various Observations About American Blacks (Those Formerly Known as Negroes) by a Non-American Black*. Un altre cas de l'Aunty Uju: “Later, she said, “I have to take my braids out for my interviews and relax my hair. Kemi told me that I shouldn't wear braids to the interview. If you have braids, they will think you are unprofessional” (Adichie, 2014, p. 119). Aquestes imposicions resulten absurdes i colonials: “America's mythologies began to

² En el cas d'Ifemelu (*Americanah*, 2013) no és que no hi hagi universitats a Nigèria, sinó que la situació del seu país –la crisi i l'ambient que es forjava, com el fet que la cap del seu pare l'acomiadés per no dir-li *Mommy*–, es pot veure com és una migració forçada, no igual que un intercanvi d'estudis del que és considerat el 'Primer món.

take on meaning, America's tribalisms—race, ideology and region—became clear. And she was consoled by her new knowledge” (Adichie, 2014, p. 136).

Una altra negació a Ifemelu de la identitat és haver d'utilitzar un altre nom a la seguretat social per poder treballar, ja que el seu visat d'estudiant no li permetia; però d'altra manera no es podia mantenir; també Obinze quan ha d'utilitzar el nom de Vincent al Regne Unit. Se sosté, aleshores, que canviar de residència nacional no pot ser un simple afegit, sinó que forja el subjecte. Per tant, dir «identitat» seria reduir a una sola força hegemònica, i, per tant, seria incomplet: millor parlar d'*identitats* en plural. En un fragment de la novel·la, la mare d'Obinze, la primera parella d'Ifemelu, un noi nigerià, ho expressava d'una forma molt clara: “I am a lecturer in literature, not English literature, mind you, but literatures in English [...]” (Adichie, 2014, p. 69)”.

La metodologia anterior hauria dit que el contacte de cultures seria la «multiculturalitat» i estudis més moderns haguessin pensat en «interculturalitat», és a dir, una relació amb una gran categoria que és l'«alteritat». Aquestes nocions queden descartades perquè la primera es referiria a un “reconocimiento de barreras” (Welsch, 2008, p. 112). La interculturalitat, una mica més progressista, versa en el diàleg; però es veu negligida quan l'acte d'enteniment esdevé apropiació, comentà Welsch (2008). Contra la possible refutació de dir que la literatura sempre s'ha basat en una alteritat, en un binomi, una oposició addicional, es vol fer un breu incís: la manera de treballar-la és diferent, perquè aquí l'alteritat no es presenta com un altra opció —multicultural o intercultural, sinó com una hibridació que es dona en el si de la globalització del segle XXI. Welsch argüia que «las culturas contemporáneas se caracterizan en general por su naturaleza híbrida» (Welsch, 2008, p. 116).

En relació amb els binomis clàssics, no podria considerar-se com a única alteritat la seva parella sentimental de Nigèria, Obinze, ja que no és present en tots els espais de la novel·la, inclús durant molt de temps no van mantenir contacte. A banda, ell també va patir d'una situació brutal amb el racisme i la il·legalitat a Regne Unit, cosa que plantejaria un model similar, en aquest cas en un país europeu. En resum, seria reduccionista i misogin pensar això per la identitat de la protagonista. Tampoc ho són les diferents parelles masculines americanes que té durant la seva vida als Estats Units, que es mostrarien com un negatiu, una forma oposada, de la mateixa justificació de l'anterior; ocupen part de la trama sentimental, però no tota la relació que manté amb els estudis, el

treball, etc. Pensar l'alteritat com a en Dike, el cosí que viu a Amèrica podria ser una forma més acurada, ja que es focalitza en la trama de la consciència d'identitat i la formació (*bildungsroman*), però alhora apareix també de forma complementària i esbiaixada. El que seria més adient seria pensar l'alteritat en la seva pròpia experiència, desdoblada, de «nigeriana» a «americanah», incorporant tota la identitat anterior.

3.3. *La hibridació, una solució?*

El fenomen de la hibridació, que durant segles ha estat vist com un fet negatiu, abominable, es comença a veure de forma positiva, o si més no, no com una monstruïtzació. Jan Nederveen Pieterse (2008) sostenia en relació amb els estudis culturals que “la hibridación es un viaje hacia los enigmas del reconocimiento” (Pieterse, 2008, 68). Ser inclassificable en una sola categoria començava a ser reconegut: l'holandès deia que el cens dels Estats Units de l'any 2000 era el primer en donar permís a una identificació múltiple: “por primera vez uno puede identificarse como caucásico, africano-americano, hispánico, etc., y como todos ellos al mismo tiempo” (Pieterse, 2008, p. 68). Aleshores, aquest fet constataria un cop més la identificació fronterera, que podria considerar-se com un artifici orquestrat des de l'antiguitat, (Pieterse, 2008, p. 70).

D'altra banda, encara que revelés la hibridació com un fet antic, afegia que “el ritmo de la mezcla se acelera y su ámbito se amplía en la estela de importantes problemas estructurales, tales como las nuevas tecnologías que permiten nuevas fases de contacto intercultural” (Pieterse, 2008, p. 70). El teòric comentava que hi havien diverses crítiques a la hibridació per les diferències de les relacions de poder i la desigualtat en què sempre es trobava. Pietersen convocava la reflexió de R. Araeen (2000)³: “El triunfo de lo híbrido es en efecto el triunfo del multiculturalismo neo-liberal, parte del triunfo del capitalismo global” (Pietersen, 2008, p. 76). Aquesta solució d'hibridació també és vista no com una lluita ‘contra el racismo de la pureza’ (Pieterse, 2008, p. 79) sinó com una mera hibridació. Així doncs, aquesta crítica vindria a assenyalar que la hibridació ha de crear un nou producte, no només dialogar; el que Friedman (1999) citat per l'holandès es resumeix en la contradicció que totes les fronteres són híbrides, però les fronteres no desapareixen. (Pieterse, 2008, p. 87).

³ Citat per J. N. Pieterse: “R. Araeen. “A New Beginning: Beyond Postcolonial Cultural Theory and Identity Politics”, *Third Text* 50, 2000, p. 15”.

4. TRANSCULTURACIÓ I NOVEL·LA GLOBAL EN AMERICANAH

4.1. Cap a la transculturació

En lloc de parlar de termes de parcialitat i transitorietat temporal com proposà Kirsch, s'ha optat per plantejar-los a través del concepte de «transculturació», que aglutina uns efectes penetrables en la identitat del subjecte i és de caràcter híbrid i d'una forma més permanent. Abans, caldria introduir algunes reflexions sobre l'alteritat. Aquesta proposta s'alinearia amb el que Roland Greene (2006) anomenà «Not Works but Networks»: entenia la literatura com una «pràctica discursiva», que vindria a ser no tant un fenomen, sinó una construcció conscient. Amb això, col·locava la literatura en contacte amb altres disciplines, ja que es treballava amb la concepció que les disciplines van ser històricament parcel·lades, i aleshores això se suposava un repte a superar (Greene, 2006, p. 218). En aquest sentit, el que pretén fer la literatura comparada és veure les relacions de la literatura amb els altres àmbits de coneixement.

Greene assenyalava la literatura com una metonímia, ja sigui pels partidaris del comparatisme (una metonímia d'una categoria) o els detractors (d'una contingència de proximitat). Greene no compartia que la literatura d'un lloc fos cosmopolita, sinó que cadascuna es reivindicava dins d'un marc cultural específic; però apuntava a la noció de «transculturació» com a descripció d'aquests estudis. La diferència d'aquesta respecte a la de multiculturalitat seria, doncs, les implicacions que subjauen en aquest intercanvi; és a dir, no una pura juxtaposició sense una veritable inclusió.⁴ El comparatisme literari, en paraules de Greene, seria “the politics of the adverb”, es basaria en la manera en com es llegeix.

4.2. Casos de transculturació en Americanah

Si bé s'ha proposat en una nova definició ser l'alteritat la noció constitutiva de la globalització en la novel·la, en aquesta es concreta en la relació que tenia Ifemelu amb la seva pròpia identitat, és a dir, el desdoblament que es va generar amb la seva vivència a

⁴ És el que Akingbe i Adeniyi (2017) resolen com “Multiculturalism, in essence, attempts to create a “salad bowl” of cultural traditions or a convergence of cultures for greater understanding within a state or unified society, but without cultural inclusion” (Akingbe i Adeniyi, 2017, 43).

Amèrica. El visat d'Ifemelu era d'estudiant i no tenia permís de treball, el que la conduí a viure una situació distòpica del somni americà; la transferència es produeix de la pitjor forma possible. S'entén com a transferència aquest intercanvi, el moment de pas d'una sèrie de coneixement desconegut, el pas de la interculturalitat. Abans de marxar sabia que allò significava desarrelar-se una mica: "There was a stripped-down quality to her life, a kindling starkness, without parents and friends and home, the familiar landmarks that made her who she was". (Adichie, 2014, p. 111).

Un cop establida a Amèrica, va experimentar tots els canvis, la diferència de pensament i la realitat del racisme. El fill de l'Aunty Uju, que també era de descendència nigeriana vivint als Estats Units, no volia menjar banana amb cacauets, tradicional del país d'origen: "'No", he said firmly. "I don't think I like Nigeria, Coz"'. (Adichie, 2014, 113). A través de com Ifemelu es relacionava amb la gent migrant veia l'alienació cultural que se'ls havia fet. Poques línies després d'aquest incident, conversava amb l'Aunty Uju (2014):

She stopped taking out the trash after dark, because a man with a gun might be lurking outside. Aunty Uju said, laughing shortly, "If you keep watching television, you will think these things happen all the time. Do you know how much crime happens in Nigeria? Is it because we don't report it like they do here?" (p. 114)

La síntesi de la transferència es pot definir d'una forma precisa amb el títol del llibre, «Americanah», que capta aquest doble sentit, de les dues identitats-nacions no juxtaposades, sinó hibridades. És una paraula que s'utilitza en l'anglès nigerià per referir-se a les persones nigerianes que han anat a Amèrica a residir i n'han tornat. Així doncs, porta a dins aquesta transculturació en la mateixa expressió. Parlar de multiculturalitat seria un error terminològic, ja que té la connotació d'una pura juxtaposició d'identitats⁵, com si fossin simples productes com a nínxol de mercat. Aquest argument de la doble dimensió del títol també el destacà Kirsch.

⁵ "A la novel·la també es veu contrastat en com la mare d'Obinze (africana) li pregunta genuïnament què vol dir el seu nom, mentre que a Amèrica li diuen el següent: "What a beautiful name," Kimberly said. "Does it mean anything? I love multicultural names because they have such wonderful meanings, from wonderful rich cultures." Kimberly was smiling the kindly smile of people who thought "culture" the unfamiliar colorful reserve of colourful people, a word that always had to be qualified with "rich". She would not think Norway had a "rich culture". (Adichie, 2014, p. 146)

Tot i que l'anglès és una llengua que es parla a Nigèria independentment de marxar als Estats Units, és pertinent establir un diàleg amb aquesta part, ja que no deixa de ser una de les eines del colonialisme que encara perviu en països postcolonials. Partint d'aquesta paraula de l'anglès nigerià, es veu la imposició i naturalització d'aquella cosa aliena a través d'una llengua. L'anglès nigerià té una sèrie de trets distintius respecte a l'anglès estàndard, però no deixa de ser una imposició colonial. Així doncs, el títol fa referència a un personatge femení que ha viscut a Amèrica del Nord des d'una visió africana, prenent «americanah» com a síntesi de la seva vida; Ifemelu seria insuficient, en aquest sentit. És precisament la síntesi o compleció de la identitat el que fa que sigui una novel·la global.

La transculturació és precisament la lectura que s'ha volgut fer en aquest treball de la novel·la global. Aquest impacte d'una altra cultura en la pròpia es pot veure per exemple amb la qüestió de l'idioma, com l'anglès nigerià afecta a tota la comunitat nigeriana. Primer de tot, és crucial tractar-la com a un dels focus centrals del problema postcolonial. L'anglès és la llengua global avui dia gràcies a l'imperialisme: Ngũgĩ wa Thiong'o (2019) sostenia que aquesta llengua encara continua controlant l'economia, la política i les cultures de l'Àfrica (wa Thiong'o, 2019, p. 45).

Aleshores, com pot ser que els escriptors africans no s'oposessin, resistissin? Thiong'o explicava com les llengües europees es van fer tan centrals per als africans que van arribar a concebre la seva identitat en part en funció a elles (wa Thiong'o, 2019, p. 46). Al començament, explica que els africans es van començar a descriure com a africans francòfons o anglòfons, fins al punt que hi va poder haver un ressorgiment de les cultures africanes a partir de les llengües europees (wa Thiong'o, 2019, p. 46). El mateix escriptor africà Chinua Achebe es posava en aquesta qüestió: tot i que semblava una traïció espantosa abandonar la llengua materna, a vegades no hi ha cap altra alternativa. (wa Thiong'o, 2019, p. 51). En cas contrari, significaria perdre l'únic altaveu possible.

El nigerià Gabriel Okara pensava en l'anglès com a una proposta positiva en tant que vehicle d'expressió de llengua viva: «hi ha versions americanes, australianes, canadenques i neozelandeses de l'anglès» (wa Thiong'o, 2019, p. 54). Però no és només una possibilitat de parla, sinó que es va convertir en la llengua. (wa Thiong'o, 2019, p. 8), amb unes connotacions polítiques i educatives evidents: l'escriptor ho descriu com alienació colonial. És lícit i escaient parlar en aquests termes, perquè els nens estudiaven

en llengua estrangera per norma, fent oblidar la seva llengua materna i local. Thiong'o deia que el pitjor era com s'exposava el nen colonial a imatges del seu món en les llengües escrites pels seus colonitzadors (wa Thiong'o, 2019, p. 69): humiliació i degradació. Apostà per la creació d'una literatura híbrida: un exemple en seria la literatura afroeuropea, aquella literatura escrita per africans en llengües europees (wa Thiong'o, 2019, p. 85).

4.3. Crítiques a la transculturació

La lectura de la transculturació és la lectura que es vol fer en relació amb la novel·la global, el que és aquesta assimilació i resolució de més d'una identitat en contacte forçat per les dinàmiques de la globalització. Niyi Akingbe i Emmanuel Adeniyi (2017), en una línia similar a les crítiques que assenyala Pieterse, assenyalaven que Adichie “has significantly idealized transculturalism as the *ne plus ultra* of human wisdom and solution to cultural conflicts”(Akingbe i Adeniyi, 2017, p. 53). Apuntaven que aquesta novel·la podia ser el model per un món turbulent contemporani ple de conflictes culturals, una mena de solució idealista, en lloc de mantenir-la en la seva estructura de distopia. Tanmateix, els dos teòrics es mostraren recelosos de la visió global en països on hi ha una irreversible multiculturalitat (Akingbe i Adeniyi, 2017, p. 39).

Welsch (2008) comentava que un dels perills de la transculturació és que pot fer que els productes aliens a un mateix siguin considerats productes de la mateixa cultura (Welsch, 2008, 118), esborrant les fronteres entre allò que és propi i allò que és aliè. S'ha de dir que malgrat les crítiques, “la transculturalidad avanza de forma obvia y determina la formación de la identidad cultural de los individuos” (Welsch, 2008, p. 119), per tant, com a fet inmodificable a curt termini. D'altra banda, s'ha vist que la idea de basar la identitat en els límits burocràtics nacionals resulta insuficient, i d'aquesta manera la novel·la global recull totes aquestes tensions en la seva pròpia gènesi.

Niyi Akingbe i Emmanuel Adeniyi criticaren força aquesta noció de transculturació, d'aquesta «negociació d'identitat durant tot el procés de migració». Negaren una hibridació ben construïda: sempre hi ha una diferència entre el ‘nosaltres’ i ‘ells’. Entenen la transculturació com una ideologia de la «ciutadania cosmopolita» més que com a realitat. No van dubtar en citar la ironia de Coleman: “transculturalism assumes that there is a process of change of evolution which is necessary among... different

cultures, and that eventually we stop being Indo-Canadian or Ukrainian-Canadian; we simple become human”(Akingbe i Adeniyi, 2017, p. 41).

Van assenyalar que a *Americanah* la construcció de l'altre, de la marginalitat, de l'alteritat es modula en base el maltractament que pateixen les persones negres i els pobres blancs estatunidencs. Ambdós grups socials comparteixen aquest patiment, però no la lluita. Akingbe i Adeniyi van mostrar com Adichie trià la transculturació com a solució ideal i sàvia, però com només és una opció més entre tot el ventall de possibilitats. Afirmaren que el negava la transculturació és la segregació o l'ostracisme: quan no hi ha una transculturació i hi ha una mera còpia, assimilació acrítica, guanya el racisme. Es pot veure tematitzat a *Americanah*: “Why was it a compliment, an accomplishment, to sound American? She had won; Cristina Tomas, pallid-faced Cristina Tomas under whose gaze she had shrunk like a small, defeated animal, would speak to her normally now.” (Adichie, 2014, p. 75).

D'altra banda, parlar d'una uniformitat imperant seria quelcom erroni, tot i que pot ser una temptació. És complex parlar en termes d'identitats, però la transculturació, tot i que hibrida identitats, no crea una «universal», sinó que en crea de noves, «una nueva forma de pluralidad» (Welsch, 2008, p. 127). És aquesta doble condició d'unitat i diferenciació «tan característica de la actualidad, y consigue tomar en consideración tanto los aspectos globales como los locales del desarrollo» (Welsch, 2008, p. 131) el que ho defineix tot plegat.

4.4. Resolució final identitària a *Americanah*: una novel·la global?

En el final de la novel·la, Ifemelu retorna a Nigèria, on la seva primera parella, Obinze, amb qui ha mantingut un contacte intermitent, hi viu, després de ser deportat de Regne Unit. La mirada d'Ifemelu ja no és la mateixa després d'haver estat fora, i tampoc després d'haver passat vint anys: és, a banda de ser una novel·la de migració, una novel·la de formació o bildungsroman. Aquest canvi de mentalitat es pot veure exemplificat en el següent fragment: “At first, Lagos assaulted her; the sun-dazed haste, the yellow buses full of squashed limbs, the sweating hawkers racing after cars, the advertisements on hulking billboards [...] And the air was dense with exaggeration, conversations full of over-protestations.” (Adichie, 2014, p. 385)

No només és la seva percepció: els altres també ho veuen. “Americanah!” Ranyiudo teased her often. “You are looking at things with American eyes. But the problema is that you are not even a real Americanah. At least if you had an American accent we would tolerate your complaining!” (Adichie, 2014, p. 385). Ranyiudo, un amic de Nigèria, imposa una visió d’Ifemelu com a vàlida, que ella hauria d’adoptar com a autodefinició. Li critica la manca d’accent americà, ja sigui bromejant irònicament, però es diu. Quan Ifemelu vivia a Amèrica, s’autocriticava quan veia que estava falsejant l’accent. Un cop retornada a Nigèria, ho soluciona sent natural, semblant a la pluralitat de «literatures en anglès» en comptes de «literatura anglesa» abans mencionat.

En abraçar el seu vell amic, “Ranyiudo smelled of floral perfume and exhaust fumes and sweat; she smelled of Nigeria” (Adichie, 2014, p. 386). L’olor característica contrasta amb l’inici de la novel·la, quan diu que Princeton “smelled of nothing”. Tampoc mostra una visió idealitzant de la seva terra natal, però adopta una visió crítica amb la realitat, un altre cop més desmunta el somni americà, que considera kitsch. Finalment, un últim aspecte d’aquesta transculturació és quan un cop restablerta, decideix escriure un bloc, no sobre el racisme com ja ho feia, sinó sobre Lagos. El bloc per suposat que no és exclusiu d’Amèrica, però sí que emergeix com a necessitat allà, com a resposta als diversos tipus de violència que pateix: “Race doesn’t really work here. I feel like I got off the plane in Lagos and stopped being Black” (Adichie, 2014, p. 476). En canvi, a Nigèria exporta el model i l’adapta a les necessitats locals. Es podria dir que això seria un exemple de transculturació, de com una experiència externa modela el subjecte i la mateixa experiència.

CONCLUSIONS

Parlar de novel·la global ha resultat una cursa d'obstacles per trobar una definició adient, però alhora investigar sobre fenòmens que es donen avui dia ha resultat molt interessant i enriquidor per poder ampliar el coneixement sobre les relacions internacionals de la literatura, que és un fenomen que interpel·la a tot ciutadà de la contemporaneïtat. Tot i la provisionalitat de la recerca i la quantitat d'estudis realitzats, s'ha pogut anar més enllà de les limitacions inicials. Elaborar un marc teòric ha estat clau per poder perfilar una síntesi d'algunes de les propostes més rellevants que fins avui dia hi ha publicades. A través de la síntesi de les formes globals en la novel·la de Siskind (2010) s'ha pogut observar com les empreses colonials i postcolonials van popularitzar aquest gènere. Ara bé, per ell el fenomen de la globalització era més complex de comprendre. Ha calgut parlar de la World Literature a través de Locane (2019) per entendre la literatura mundial ja no com un fenomen textual (Weltliteratur) sinó com una circulació del mercat (World Literature).

Així doncs, ha estat necessari apropar-se al concepte de la globalització. De la mà de Nico (2004) i Lecler (2019) s'ha comprès com hi ha diversos orígens i naturaleses; per tant, caldria fixar-se en els processos del segle XXI. Gràcies a l'aportació teòrica de Kirsch (2016) de la novel·la global no com un gènere separat d'altres tipus de ficció ha estat clau per entendre que és un fenomen que demana una lectura transdisciplinària de la teoria literària i dels estudis culturals en el marc del fenomen de la globalització i de la World Literature. També ha estat clau analitzar la proposta de Buxan-Oliva (2022) de la novel·la global com un gènere divers amb un bagatge provinent de diferents tradicions, en la línia de Kirsch per entendre que s'inscriu en la teoria literària. Buxan-Oliva deia que les novel·les globals solien tenir més d'un argument i diversos punts de vista. Tot plegat ha anat assenyalant el camí a la síntesi de la novel·la global com a creació d'identitats transculturals, de la naturalesa híbrida, segons Welsch (2008).

La transculturació seria aquella assimilació de la diferència que crea un tercer espai, una hibridació en el subjecte que participa en ell mateix i en una alteritat, una construcció conscient del subjecte múltiple. Per Pieterse (2008) és un fenomen que ajuda a aclarir la identitat i que és un fet alhora imparabile de les cultures contemporànies. Ara bé, parlar de multiculturalitat o interculturalitat, segons Welsch (2008) resulta insuficient per entendre aquest fenomen en tota la seva complexitat. Per Greene (2006) no existia

una literatura cosmopolita, però sí els processos de transculturació, d'implicació mútua: per ell era important posar l'èmfasi en la manera en com es llegeix, que anomenà “the politics of the adverb”.

Per concretar la hipòtesi de la implicació de la transculturació en la constitució de la novel·la global, s'ha emprat el cas pràctic d'una novel·la que es considera global per part del nord-americà Adam Kirsch (2016). *Americanah* (2013) de Chimamanda Ngozi Adichie, un bildungsroman de la migració, ha estat molt fructífera per a la investigació, ja que l'escriptora posa de manifest els debats de les identitats en l'època contemporània, també abordats per Nwanyanwu (2017). Principalment, s'ha comprovat que hi ha múltiples identitats que es configuren en la transculturació, el que Kirsch anomenava com “una possibilitat afegida”, que potser s'hauria de canviar el nom, ja que té un matís naïf. Algunes crítiques a la transculturació d'Adichie han estat esgrimides per part d'Akingbe i Adeniyi (2017) pel fet de tractar la identitat amb un matís no distòpic.

De forma conscient, la transculturació seria una transformació del subjecte que cada vegada és més proliferant en les societats contemporànies. Per demostrar aquests plantejaments, s'han utilitzat citacions directes del llibre en què es forja la teoria. El personatge d'Ifemelu capta molt bé aquesta doble essència, ja sigui per la hibridació de la paraula “Americanah” d'aquelles persones que retornen a Nigèria després d'haver viscut a Amèrica, l'assimilació de l'anglès com a imposició colonialista al país del continent africà (també comentat per wa Thiong'o). Un cop retornada a Nigèria, la identitat cultural és canviada. Cal dir que la transculturació no és una noció exclusivament geogràfica, sinó en contacte amb l'alteritat; en el cas de l'escriptura d'Adichie, l'alteritat és l'altre país. Per tant, s'ha confirmat la tesi que *Americanah* és una novel·la global i també s'ha proposat una definició provisional d'aquest concepte que sintetitzés totes les perspectives analitzades, analitzant la novel·la global com la capacitat de crear identitats transculturals, propiciada per la globalització del segle XXI.

Tot i la satisfacció de la recerca, és una àrea de coneixement que ha quedat molt oberta a futures investigacions, ja que el seu caràcter emergent fa que s'obri tot un horitzó amb moltes qüestions per resoldre. Un bon manual de caràcter més divulgatiu sobre aquest fenomen seria un primer pas cap a l'enteniment, un llibre en què es poguessin tractar altres qüestions relacionades amb la novel·la global i també reforçar-se amb diversos casos pràctics. És incert el futur de la novel·la global; especular sense base

teòrica seria un acte qüestionable. Però el que sí que es pot dir és que aquesta forma de pensar la novel·la no serà una cosa exclusiva del moment històric, ja que no ateny a cap criteri de gènere, sinó a la forma de pensar la literatura, uns debats que es van institucionalitzant progressivament amb els estudis literaris. Sigui com sigui, el llibre és un exemple perfecte per pensar que les transferències culturals arriben arreu, sigui centre o perifèria; no només això un es forma en la mirada de l'altre. Serà per a futures investigacions observar quines noves direccions pren la nova novel·la global.

BIBLIOGRAFIA

- Adichie, C. N. (2014). *Americanah*. Harper Collins Publisher.
- Akingbe, N. i Adeniyi, E. (2017). 'Reconfiguring Others': Negotiating Identity in Chimamanda Ngozi Adichie's *Americanah*. *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities* (4), 37-55.
- Apter, E. (2013). Introduction. En *Against World Literature* (p. 1-27). Verso.
- Bagunyà, B. (2021). Alguns problemes de la nova novel·la global. En A. Martí i E. Sullà (Eds.), *Weltliteratur i literatura comparada: perspectiva des d'Europa* (p. 15-34). Edicions de la Universitat de Barcelona.
- Bourdieu, P. (1999). Las condiciones sociales de la circulación de las ideas. En *Intelectuales, política y poder* (p. 159-170). Eudeba.
- Greene, R. (2006). Not Works but Networks. Colonial Worlds in Comparative Literature. En H Sassy (Eds.), *Comparative Literature in an Age of Globalization* (p. 212-223). The John Hopkins University Press.
- Israel, N. (2004). Globalization and Contemporary Literature. *Literature Compass* (104), 1-5.
https://warwick.ac.uk/fac/arts/english/currentstudents/undergraduate/modules/fu11list/special/globalnovel/globalisation_lit.pdf
- Kirsch, A. (2016). *The Global Novel: Writing the World in the 21st Century*. Columbia Global Reports.
- Lecler, R. (2019). What makes globalization really new? Sociological views on our corrent globalization. *Journal of Global History* (3), 355-373.
https://ideas.repec.org/a/cup/jglhis/v14y2019i03p355-373_00.html
- Locane, J. J. (2019). World literature/liberal globalization – Notes for a materialistic metacritique of Weltliterary studies. Dins G. Müller i M. Siskind (Ed.) *World Literature, Cosmopolitanism, Globality: Beyond, Against, Post, Otherwise*. 101-110. <https://doi.org/10.1515/9783110641134-008>

- Nwanyanwu, A. U. (2017). Transculturalism, Otherness, Exile, and Identity in Chimamanda Ngozi Adichie's *Americanah*. *Matatu: Journal for African Culture and Society* (49), 386-399. https://brill.com/view/journals/mata/49/2/article-p386_8.xml?language=en
- Parks, T. (9 de febrer de 2010). The Dull New Global Novel. *The New York Review*. <https://www.nybooks.com/online/2010/02/09/the-dull-new-global-novel/>
- Pieterse, J. N. (2008). La hibridación, ¿y qué? La reacción de la antihibridación y los enigmas del reconocimiento. En A. Sanz Cabrerizo (Ed.), *Interculturas/Transliteraturas* (p. 67-106). Arco Libros.
- Puxan-Oliva, M. (2022). Global Narrative Environments, or the Global Discourse of Space in the Contemporary Novel. En D. Roig-Sanz i N. Rotger (Eds.), *Global Literary Studies* (p. 39-60). Walter de Gruyter GmbH.
- Roig-Sanz, D. i Rotger, N. (2022). Global Literary Studies Through Concepts: Towards the Institutionalisation of an Emerging Field. En D. Roig-Sanz i N. Rotger (Eds.), *Global Literary Studies* (p. 1-39). Walter de Gruyter GmbH.
- Siskind, M. (2010). The Globalization of the Novel and the Novelization of the Global. A Critique of World Literature. *Comparative Literature*, 62 (4), 336-360. https://www.researchgate.net/publication/261931158_The_Globalization_of_the_Novel_and_the_Novelization_of_the_Global_A_Critique_of_World_Literature
- wa Thiong'o, N. (2019). *Descolonitzar la ment*. Raig Verd Editorial.
- Welsch, W. (2008). El camino hacia la sociedad transcultural. En A. Sanz Cabrerizo (Ed.), *Interculturas/Transliteraturas* (p. 107-131). Arco Libros.